

Τα όρια του ελληνισμού, της επανάστασης, της αρετής και της ελευθερίας (Στέλιος Κούκος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 ήταν μία πανεθνική προσπάθεια, στην οποία, όπως θα έλεγε και ο Διονύσιος Σολωμός, περίσσευαν ο λογισμός και το όνειρο. Ή, όπως θα έλεγε ο Θουκυδίδης, οι άνθρωποι οι οποίοι την εμπνεύστηκαν και την πραγματοποίησαν ήταν “και παρά δύναμιν τολμηταί και παρά γνώμην κινδυνευταί και εν τοις δεινοίς ευέλπιδες” -τη φράση αυτή ο Άγγελος Βλάχος τη μεταφέρει στη νεοελληνική ως εξής: “Εκείνοι αποτολμούν πράγματα που υπερβαίνουν τις δυνάμεις τους, ρισκοκινδυνεύουν, χωρίς να λογαριάζουν τη φρόνηση, και είναι πάντοτε αισιόδοξοι στις αναποδιές”.

Σε αυτήν λοιπόν την κινδυνώδη προσπάθεια έλαβαν μέρος τόσο οι υποτελείς ραγιάδες που βρίσκονταν εντός των συνόρων της οθωμανικής αυτοκρατορίας όσο και λοιποί Έλληνες που ζούσαν εκτός αυτής και οπωσδήποτε κάτω από καλύτερες συνθήκες.

Βέβαια το σημαντικότερο -τόσο για τους εντός όσο και για τους εκτός- ήταν το σθένος των ανθρώπων αυτών να αποτολμήσουν να δουν λίγο ψηλότερα ή και αρκετά ψηλότερα. Αλλά σίγουρα πρώτα το έζησαν μέσα τους. Είχαν ήδη απελευθερωθεί ή έστω εντός τους υπήρχαν νησίδες ελευθερίας. Έτσι μπορούσαν να ζουν μέρες ελευθερίας και ελεύθερου ελληνισμού. Ακόμη και μέσα στην πιο πικρή και αδυσώπητη σκλαβιά!

Μόνον ελεύθεροι άνθρωποι μπορούν να σκέφτονται ελεύθερα και αυτό παραπέμπει στον εκ των πρωτεργατών και πρωτομαρτύρων της εθνικής προσπάθειας και του ξεσηκωμού του γένους, στο θετταλό Ρήγα Βελεστινλή, ο οποίος έγραψε πως “όποιος ελεύθερα συλλογάται συλλογάται καλά”. Ο εσωτερικά ελεύθερος λοιπόν συλλογάται καλά, όπου κι αν βρίσκεται.

Έτσι οι εμπνευστές τού υπέρ ελευθερίας αγώνα και οι μυημένοι σε αυτόν μπορούσαν να παρασύρουν ή καλύτερα να συνεπάρουν στο λογισμό και στο όνειρό τους, στην ουτοπία της ελευθερίας που ζούσαν και τους πλέον απαισιόδοξους και τους πραγματικούς ραγιάδες. Αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε και μία άλλη προϋπόθεση ελευθερίας, διατυπωμένη ποιητικά στα 1826 από τον Ανδρέα Κάλβο: “θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία”. Κάτι που συνήθως λησμονούμε, όταν θέτουμε “επαναστατικά προτάγματα”, όπως θα έλεγε ο Κορνήλιος Καστοριάδης.

Την έννοια της αρετής δεν τη θέτουν μόνον οι ονειροπαρμένοι ποιητές ως προϋπόθεση της αληθινής ελευθερίας. Εμπεριέχεται στα γραπτά του καλού καγαθού, θυμόσοφου αγωνιστή και χρονικογράφου του αγώνα, στρατηγού Γιάννη Μακρυγιάννη. Ενώ γι’ αυτά που έβλεπε να γίνονται “αναντίον της πατρίδος”, όπως γράφει χαρακτηριστικά, αναρωτιέται στα πάντα επίκαιρα απομνημονεύματά του: “Έχομε αρετή να λευτερώσουμε πατρίδα”;

Και όσον αφορά τα όρια της πατρίδας, του ελληνισμού, της επανάστασης, της αρετής και της ελευθερίας, αυτά δεν περιορίζονται, αλλά “κατοικούν” στους ανθρώπους, όπου κι αν βρίσκονται...

Σήμερα όμως ας μείνουμε στον ελληνισμό του Πόντου, για να δούμε πώς έζησαν οι Ρωμιοί της περιοχής τα γεγονότα του μεγάλου ξεσηκωμού που έφτιαξε ξανά κράτος για τους Έλληνες. Και βέβαια πληρώνοντας το απαραίτητο τίμημα για τη συμβολή τους.

* Το Κείμενο αποτελεί την εισαγωγή για το επετειακό αφιέρωμα της “Μακεδονίας της Κυριακής” (25/3/2017,) με τίτλο “Πόντος και εθνεγερσία του 1821”.